

LELKIPÁSZTORI LEVELEK

J. A. JUNGSMANN

A MEGÚJHODOTT SZENTMISE

OLVASÓINKHOZ

A SZENT ISTVÁN EMLÉKEV Karácsonya és Újéve alkalmából tisztelettel és szeretettel küldjük ajándékolni új kiadványunk, Jungmann professzor írásának első ezer példányát kedves Olvasóinknak.

Ezt az alkalmat egyúttal némi tájékoztatásra is felkívánjuk használni. Ismertetjük az egyidejűleg megjelent legújabb kiadványainkat, közöljük a közvetlen ezelőtt megjelenteket és utalunk a készülőkre is.

AZ IGEHIRDETÉS segédkönyvei: nem példatárak, nem beszédvázlatok, hanem a lényegi mondanivaló forrásai:

Theodor Filthaut

IGEHIRDETÉS ZSINAT UTÁN

Hogyan közvetítsük a Zsinat tanítását?

A kiváló német pasztorálteológus biztos tudással és világos áttekintéssel foglalja össze a Zsinat vezérgondolatait, hogy azokat az igehirdető, s hitoktató értékesíthesse. Egyben új utakat is keres, új feladatokra is mutat rá a katechézis számára. – Megjelent 1970 decemberében. 159 l.

André Liégé

TANUIM LESZTEK

Nagykorú keresztyénségre nevel ez a könyv. Kíméletlenül leplezi le a keresztyén vallás torz és gyerekes formáit. A Biblia Jézus Krisztusát állítja a középpontba. Belőle kiindulva és Őhöz viszonyítva vizsgálja hitünk nagy kérdéseit. Friss, evangéliumi szellemű írás. – Bécs, 1970, 196.

A DIALÓGUS JEGYÉBEN

Alois Müller

KERESZTÉNYSÉG, EGYHÁZ – ÚJ SZEMMEL

E könyv a belső egyházi dialógust kívánja szolgálni. Vezérgondolata, hogy a mutáció korában a változó, megújuló egyház szeretetére csak úgy nevelhetnek a nevelők: a szülők és a lekipásztorok, ha ismerik az egyház megújulásának törvényszerűségét és irányát, s magukévá tesszik az új szellemet. Szerzőnk ezért négy fontos kérdést vesz szemügyre a zsinati teológia szellemében.

Megjelent 1970 decemberében, 120 l.

KRISZTUS PAPJA – TEGNAP, MA, HOLNAP

Rekollektációs elmélkedések és olvasmányok

1. Gaston Courtois

KETTEN A MESTERREL

Papi rekollektációs elmélkedések, 148 l.

2. Georges Michonneau - François Varillon

A NAGY LEHETŐSÉG

Gyakorlati gondolatok az igehirdetésről, 155 l.

A két mű egy kötetben. Az első a pap Krisztushoz fűző kapcsolatát kívánja elmélyíteni, a másik indítást ad, hogy elsősorban Jézus Krisztust hirdessük.

Segítség a prédikációs előkészület startjánál, egy-egy gyakorlati alkalmazású bibliai gondolat:

VASÁRNAPRÓL VASÁRNAPRA A BIBLIÁVAL

A Bible du Dimanche (Cerf-Centurion) biblikus magyarázatai és elmélkedései. Megjelenik 1971 tavaszán.

J. A. JUNGSMANN

A MEGÚJHODOTT SZENTMISE

**A LITURGIKUS REFORM
JOBB MEGÉRTÉSÉHEZ**

**BÉCS
1970**

TARTALOM

I. A liturgikus megújítás átfogó terve	3
II. A Szentmise bevezetése	10
III. Az olvasmányok új rendje	16
IV. A felajánlás	22
V. Az eucharisztikus imádások	27
VI. Az áldozás köre	37
Irodalmi Tájékoztató	45

LELKIPÁSZTORI LEVELEK 3/4

A német mű eredeti címe:

ERNEUERTE MESSLITURGIE

Veritas-Verlag, Linz - Wien - Passau

Egyházi jóváhagyással

Fordította: G y a r m a t i Ágnes

Copyright 1970 by Verlag Opus Mystici Corporis

(in Verbindung mit dem Österreichischen Pastoralinstitut)

A-1042 Wien, Postfach 17. – Verlags Nr. 253.

Druck: Hausdruckerei der Erzdiözese Wien.

I. A LITURGIA MEGÚJÍTÁSÁNAK ÁTFOGÓ TERVE

A liturgikus reform, amit a második Vatikáni Zsinat határozott el, befejeződött. 1969 Advent első vasárnapján életbe lépett a megújított szentmise végleges formája. Az „Ordo Missae”-vel, amelyet VI. Pál pápa 1969 nagycsütörtökön adott ki, lezárultak az utolsó intézkedések.¹ Mielőtt rátérnénk a végleges miserend egyes pontjaira vessünk egy pillantást a liturgia eddigi alakulására.

A liturgia kialakulása

Tekintsük a liturgiát épületnek, amelyben az egyház istentisztelete megvalósul. Régi építmény. Alapjai olyan idők, mint maga a kereszténység. De a tulajdonképpeni épület, oszlopaival és boltíveivel, ablakaival és kapuival csak akkor jöhetett létre, mikor már a kereszténység szabadon fejlődhetett. A negyedik és hetedik század között fokozatosan rögzítették le a római liturgia rendjét, úgy ahogy azt a régi misekönyvből ismerjük: imáival, az olvasmányok meghatározott rendjével, a Zsoltárok Könyvének énekeivel, szertartásaival. Később már nem igen jött hozzá olyasmi, ami szerkezetén lényegesen változtatott volna. Az egész tehát jóval több, mint ezer éves. Hogy egy ezer éves épületen szükséges a javítás és korszerűsítés, azon senki sem csodálkozhat. Már régen esedékes lett volna. De általában az ember ragaszkodik a megszokott, századokon át tiszteletreméltóvá vált formákhoz. Inkább

apró változtatásokkal próbálkozik és halogatja a nagyobb beavatkozást, mert az mindig fájdalmas és sok kedves szokást, érzést, emléket megzavar, esetleg le is rombol. Még egy utolsó lépés

Az advent első vasárnapján bevezetett újítással kapcsolatban azonban azt mondhatjuk, hogy a változás nagyobbik fele már előzőleg „menetközben” megvalósult az utóbbi évek részreformjaiban. Most már csak az utolsó símitásokról van szó, ezek is többnyire inkább a papot érintik, mint a népet. Más változások inkább az egyházi év menetére, mint a vasárnapi szentmisére vonatkoznak.

Valójában már legalább négy évtizede készülődik a szentmise új formája. A fiatalabbak közülünk már alig tudnak valamit a régi javításra szoruló építményről, amikor vasárnap – és gyakran hétköznap is – csak latin misét mondtak. Ez, önmagában véve magasszínvonalú forma volt. A templomi kórusok, különösen a városokban az „ünnepélyesség” és „szentség” díszruhájával vették körül a szentmisét, de ezzel egyszersmind el is takarták. A hivek nagyrésze számára zárt szentély volt a szertartás, amelybe nem tudtak belépni, csak jelen voltak.

Egyszerű emberek rózsafűzért imádkoztak a szentmise alatt, ami egyszerű ima ugyan, de egyáltalán nem érvelő. Mégis egyre nőtt azoknak a száma, akik elkezdtek misekönyvvel a kezükben a pappal együtt imádkozni, míg egyszers csak arra is bátorítást nem kaptak, hogy közösen válaszoljanak a papnak. Így már 1950-ben széles körben megvalósult az, amit a fiatal Romano Guardini (+ 1968.

I. 10.) mondott egyik barátjának úgy 1910 körül: azt szeretném megélni, hogy amikor azt mondom: Dominus vobiscum, mindnyájan ráfeleljék: Et cum spiritu tuo!

A szentmise közös ünneplése

A hívek hozzászoktak, hogy ne csak „hallgassák” a szentmisét, hanem a pappal együtt részt is vegyenek benne. Amennyire csak lehetett, beléptek a mise szentélyébe. Erre a szakemberek úgy gondolták, itt az ideje, hogy a szentmise is lépéseket tegyen a hívek felé. És a zsinat nem zárkózott el ez elől a felimserés elől. Legelőször is a szentmise reformját akarták megvalósítani, új épületet emelni a régi, mozdíthatatlan alapokra. 1963. december 4-én tették közzé ezt a dekrétumot. Ez volt az első ünnepélyes zsinati határozat. Az azóta eltelt idő alatt lényegében megvalósult az átépítés.

A zsinat programja

A zsinat programja szerint: „Ezeknél az újításoknál úgy kell a szöveget és a szertartást rendezni, hogy a „szent”, amit a jelek szolgálnak, világosabb kifejezésre jusson és azt a keresztény nép, amennyire csak lehetséges könnyebben megérthesse és teljesen, tevékenyen s együttesen, a közösségbe kapcsolódva vehessen részt a liturgiában.” (21.) Kifejezetten a szentmiséről pedig:

„A szentmise rendjét úgy kell újra átdolgozni, hogy az egyes részeknek sajátos értelme és a részek kölcsönös összefüggése világosabban kitűnjék... Ezért a szertartások-

nak egyszerűbbeknek kell lenniök, de azok lényegét azért hűségesen meg kell őrizni. El kell hagyni mindent, amit az idők folyamán megkettőztek, vagy kevésbé sikerült módon fűztek hozzá. Másokat viszont... vissza kell állítani, ha azok az idők folyamán meg nem értésből kimaradtak, amennyiben alkalmasak vagy szükségesek." (50.)

Ez a program lebegett a tanácsadó szervek és a döntésre hivatott, a világ minden részéből összehívott negyven püspökből álló Liturgikus Tanács szeme előtt. Amint ez általában a reformoknál lenni szokott, nem látták kezdettől fogva tisztán az új forma minden egyes részletkérését. Először például nem gondoltak arra, hogy a főfalak egyikét, a latin nyelvet majdnem az alapig lebontják. A legtöbb országban csak a hívők sorából jövő sürgetések és kérdések, és a püspökkari konferenciák döntése vezetett ide. De az irány kezdettől fogva megvolt.

Az első lépések

Az eddig megvalósított részújítások már mind a teljes reform szellemében történtek. Elővételezték az egész program egyes részeit, amelyek a zsinati határozat nyilvánosságra hozatala után már nem késhettek sokáig.

Az sem lett volna okos, ha a keresztyén népet egyszerre minden előkészítés és fokozatosság nélkül állítják a kész reform elé és elvárják, hogy hirtelen térjen át a régi formáról az újra. Az átmenet fokról-fokra történt és így végrehajtása lényegesen könnyebb volt. Most az utolsó lépcsőfoknál tartunk.

A kezdet: 1965. március

Az első nagy lépést 1965. március 7-én, nagyböjt első vasárnapján tettük meg. Azóta olvassák fel az ambóról a lektorok az olvasmányokat, az evangéliumot pedig rendszerint maga a pap, aki a misének legalább ebben az első részében a nép felé fordult, ami később a szembeoltár bevezetésével az egész mise alatt általánossá vált. A „Miatyánk”-ot azóta mindnyájan a pappal együtt imádkozzuk vagy énekeljük. Ugyanakkor lerövidítették a szentmise elejét (lépcsőima) és befejezését (utolsó evangélium, XIII. Leo imádsága).

Mindenki értse meg a szent szöveget

A második lépés 1967 Péter és Pál napján: a reform kiterjesztése a kánonra. Többé már ezt sem kell csendben mondani. És mind a kánonban mind az egész szentmisében megengedték a népnelv használatát. Így mindenki számára szabaddá vált a belépés a legbelső szentélybe. Ugyanakkor további egyszerűsítéseket vezettek be, hogy áttekinthetőbbé legyen a szentmise. Mindig csak egy könyörgést mondanak. A tisztelet kifejezési formái: térdhajtás, keresztvetés, oltárcsók, eddigi gyakoriságuk által csak vesztek jelentőségükből. Most erősen csökkentették a számukat, és csak ott alkalmazzák, ahol értelmük világos.

Harmadik jelentős lépés 1968 Nagyboldogasszony napján az új kánonok és prefációk bevezetése volt. Így most

már nemcsak hogy népnyelven mondják a szentmise legfőbb részét, hanem szövege is egyszerűbben és világosabban fejezi ki hálaáldozatunk lényegét.

Isten népének szentmiséje

Ezek mélyreható változások. Jellemző rájuk a lelkipásztori beállítottság: a néppel együtt mondott, vásár- és ünnepnapra közösségi szentmisét tartják szem előtt, nem a pap magánmiséjét.² Ennek a célja pedig az, hogy a hívők ne csupán az istentiszteletről vonatkozó köteleességeket teljesítsék, hanem lépjenek be a mise szentélyébe is, hiszen ez az ő miséjük.

Senki se „jövevény”

Legyen bennük tudatos, hogy nem jövevények Isten Egyházában, hanem ők maguk alkotják az Egyházat. A pappal együtt ők is az oltárnál állnak és tudatosan résztvesznek az áldozatban, amelyben Krisztus velük együtt áll a mennyei Atya előtt. Az egyház Krisztustól kapott egész gazdagságát megtalálják és átélik itt.

Szentbeszédeink rövidek lettek, mert a liturgia maga a legfőbb prédikáció. Nemcsak az olvasmányok és a néphez szóló szavak, hanem a nép nevében mondott imádások is, amelybe mindenkinek be kell kapcsolódnia. A szentmise így a hit iskolája lesz. De nemcsak a pusztá hité, hanem annak tettekre váltsága is Isten dicsőítésében.

Most fegyelemre van szükség

Biztos, hogy nem tud a reform, lezárása után sem, minden kívánságot kielégíteni, amennyiben végleges lezárás egyáltalán lehetséges. Annál kevésbé, mivel a vélemények gyakran nagyonis eltérőek, annyira, amennyire egyáltalán különböző irányzatok lehetnek Isten Egyházán belül. Sok megoldás így csak kompromisszum lehetett. Ha pedig bírálni kellene, akkor épp azoknak lenne a legtöbb mondanivalójuk, akik maguk is résztvettek a megújítás munkájában. Most azonban arról van szó, hogy az egyházban fegyelem legyen, és hogy mindnyájan beilleszkedjünk a nagy egységbe.

¹ Az Ordo Missae magyar fordítását a M. Püspöki Kar előterjesztésére a Kultuszkongregáció 1969. július 30-án 887/69. sz. a. kelt dekrétumával hagyta jóvá (Notitiae, 1969.355).

² Az 1969 Ádventjével életbelépett új, végleges miserend (Ordo Missae) valójában számol a helyzettel és kétféle misetípust közöl: a néppel végzett (cum populo) szentmisét és a pap magánmisét (sine populo). (A kiadó megjegyzése)

II. A SZENTMISE BEVEZETÉSE

Templomépítés során mindenütt, ahol a térviszonyok megengedik, ügyelnek arra, hogy ne csak néhány lépcső vezessen fel a főkapuhoz, hanem lehetőleg szabad tér is maradjon előtte, hogy a templomlátogatók ne lépjenek közvetlenül az utca zajából a szentély csendjébe; legyen átmenet, előkészület: érezzék, hogy itt szent területre lépnek. Ugyanez az elv érvényesül a szentmise felépítésében. Kezdődhetne egyszerűen az olvasmányokkal, így is volt még Szent Ágoston (+ 431) idejében. A pap ugyan először köszöntötte a híveket: „Az Úr legyen veletek!” – de aztán mindjárt kezdődött az olvasmány. Aki résztvett már keleti szentmisén emlékezni fog rá, hogy ott az olvasmányokat nemcsak a pap köszöntése, hanem az előkészületek hosszú sora előzi meg: tömjénezések, zsoltárok, litániák, imák, énekek. Többszörös előtere van a szentmise tulajdonképpeni épületének.

Római középút

A római liturgia kezdettől fogva középúton járt. Az ünnepet méltóképpen kell megnyitni, hogy minden résztvevőben tudatosodjék: most Isten elé lépünk. A reform azt akarta elérni, hogy ez az „Isten elé járulás” még világosabb legyen. Ami fölösleges járulék azt elhagyta, a lényegyet pedig jobban kihangsúlyozta. Ezért maradt el már a reform első lépésekor a 42. zsoltár, amely a lépcsőima része volt. A végső módosítás most még jobban leegyszerűsíti a szentmise bevezetését. Isten elé lépünk. Ha ennek formát akarunk adni, kapcsolatot kell keresnünk két

szembenálló valóság között. Az emberi nyomorúság és az isteni szentség: ellentétes pólusok; ezeket kell összekötnünk. Így a szentmise bevezető részének két leglényegesebb pontja: saját méltatlanságunk beismerése és egy ünnepélyes ima, amellyel a pap a közösség élén járul Isten elé: a könyörgés.

A lépcsőima és benne a közgyónás mindig is ezt a szerepet töltötte be: bűnbánati ima volt, amelyet ezért mélyen meghajolva imádkoztak az oltár előtt. De csak a pap mondta segédletével vagy a ministránsokkal. Ez még abban az időben alakult ki, amikor annyival is megelégedtek, hogy a hívek csak kivételesen, nagy ünnepeken áldozzanak. Ilyenkor áldozás előtt még egyszer beiktatták a közgyónást. Az elmúlt évtizedekben a liturgikus mozgalom nyomán aztán kialakult egy kettősség. Akiknek érzékük volt a liturgia iránt, azok nem sok értelmét látták ennek a szentáldozás előtt beiktatott közgyónásnak, hiszen az már előfordult egyszer a mise elején. Különben is az embernek nemcsak a szentáldozás, hanem az egész szentmise előtt be kell ismernie méltatlanságát. A mise elején elmondott közgyónás viszont nem a nép bűnvallo-mása volt. Ezért több helyen kialakult az a szokás, hogy a hívek is elismételték a közgyónást a mise elején, legalábbis azokban a szentmisékben, amelyekben nem énekeltek. Most ez a kettősség is megszűnt.

Közös bocsánatkérés

Az új „Ordo Missae” a köszöntés után bűnvallomással kezdődik, amelyet a pap és a nép közösen mond. Ez a bűnbánó lelkület és egyszersmind bocsánatkérésünk kifejezése. Mondhatjuk itt a közgyónás leegyszerűsített formáját, de választhatunk bűnbánatunk kifejezésére még két másik forma között is. A pap meghív: Testvéreim!... bánjuk meg bűneinket, hogy méltóképpen ünnepelhessük az Úr szent titkait.” Itt rövid csend következik, majd az első formula szerint így mondjuk mindnyájan együtt a bűnvallomást: „Gyónom a mindenható Istennek és nektek testvéreim, hogy sokszor és sokat vétkeztem gondolattal, szóval, cselekedettel és mulasztással: én vétkem, én vétkem, én igen nagy vétkem. Kérem ezért a boldogságos Szűz Máriát, az összes angyalokat és szenteket, és titeket testvéreim, hogy imádkozzatok érettem Urunkhoz, Istenünkhöz.” A pap ehhez kapcsolja az eddig is szokásos feloldozáskérést: „Irgalmazzon nekünk a mindenható Isten...” A bűnbánati cselekmény másik két formája jobban eltér ugyan a hagyománytól, de a lényeget talán még jobban kifejezésre juttatja.

A közösség szószólója

Bűnbánatunk ellenpólusa a könyörgés, amellyel a pap, mint a közösség szószólója fordul Istenhez. Ebben a keresztény imádság teljes nagysága kifejezésre jut. Nem áll meg a földöntúli világ valamelyik alakjánál, hanem egyenest az isteni Fölséghez szól; És sajátosan keresztény ima,

amelyet bizalommal telve „a mi Urunk Jézus Krisztus a Te Fiad által” intézünk Istenhez. Ami a két pólus között van, az fokozatos fölemelkedés a bűnbánattól a könyörgésig. A végleges szöveg, amely az Ordo Missae-ben előtűnt áll, itt lehetőleg hűségesen ragaszkodik az eddigi hagyományhoz. Megmaradt a Kyrie és a Gloria.

A Kyrie, mint bocsánatkérés

A Kyrie, vagyis az „Uram irgalmazz”: kiáltás Krisztushoz. Hiszen Ő vezet bennünket Istenhez és az Ő áldozatával járulunk Isten elé. Ez a kiáltás is egyszerűbb lett most. Már nem háromszor három könyörgésből áll, mint eddig, amikor a pap és a nép közötti váltogatás során mindig vigyázni kellett, hogy „Uram” vagy „Krisztus” következik, hanem csak háromszor két mondat. A nép csak megismétli a könyörgést úgy ahogy elmondják, vagy előéneklük. Egyébként a bűnbánati cselekmény harmadik változata már a Kyriét is magában foglalja. Az irgalomkérést a bűnbánat szellemében kibővítették: „Jézus Krisztus, akit elküldött az Atya, hogy gyógyítsd a töredelmes szívűeket: Uram, irgalmazz!...” Ilyenkor természetesen nincs külön Kyrie.

A Kyrie után a Glória következik, mint régen. De csak az Úr ünnepein és néhány már az ősegyházban tisztelt szent (pl. az apostolok) miséjében.

Bevonulási Ének

Ez tehát a szent cselekmény előjátéka. Van azonban még egy részlet, amit talán bevezető akkordnak nevez-

hetnénk. Mert az sem lenne helyénvaló, az ünnep közvetlenül a bűnbánati cselekménnyel kezdődne. Régen, különösen ünnepélyes istentiszteleteken, amikor a pap segédlete kíséretében bevonult, ezt a bevonulást (latinul: introitust) mindig egy ének, az „Introitus” kísérte, amely bevezetett az ünnep hangulatába. Ez az ének régi hagyomány szerint mindig egy-egy zsoltársor volt. Ez a bevonulási ének megmaradt az új misekönyvben is, csak többé-kevésbé újra fogalmazva. De helyette, ha énekelnek, szabadon lehet más odaillő éneket is választani abból a gyűjteményből, amit a püspöki kar erre a célra jóvá hagy. (Ugyanez vonatkozik a felajánlási és áldozási énekekre is.) Ez azt jelenti, hogy válogathatunk templomi énekeink gazdag kincstárából, és ugyanakkor művek alkotására is ösztönzi azokat a költőket és zeneszerzőket, akik a templomi istentisztelet szellemébe beleélték magukat.¹

Isten egybegyűlt népének igazi köszöntése

Az ének végeztével a pap keresztet vet a megszokott szavakkal: „Az Atya... nevében” és üdvözlí a népet, ahogy azt már – mint láttuk – Ágoston is tette. Persze, ez a köszöntés nem lehet olyan konvencionális, mint egy világi rendezvényen. Csakis vallásos köszöntés lehet. Az új miserendben erre is három forma áll rendelkezésünkre. Ha a pap nem elégszik meg: „Az Úr legyen veletek” szavakkal, alkalmazhatja azt az ünnepélyes köszöntést, amelyet Szent Pál használ leveleiben: „A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme, az Atyaisten szeretete, és a Szentlé-

lek egyesítő ereje legyen mindnyájatokkal." (2 Kor. 13, 13) A nép ráfeleli, ahogy szokás: „És a te lelkeddel.”

Még valamit kapcsolhat a pap, vagy valaki az ő megbízásából, a köszöntéshez: rövid bevezetést a napi mise szövegébe és hozzáteheti azt is, hogy milyen különös alkalomból mondják a szentmisét. Egy ilyen bejelentés különösen a hétköznapi szentmisékben lesz gyakran hasznos. (Mindenesetre mutatja a miserendnek ez az új intézkedése, mennyire törekszik az egyház a valóság talaján álló, igazi ünneplésre.)

¹ A Proprium Missae-t (Introitus, Offertorium és Communio) helyettesítő népénekeknek szinte első jegyzékét a M. Püspöki Kar előterjesztésére a Consilium még 1966. október 11-én 2746/66.sz. a. engedélyezte. Egyházi népénekeink nagy része a megújított miseliturgia keretében nagyszerűen beilleszthető a Proprium Missae helyére.

III. AZ OLVASMÁNYOK ÚJ RENDJE

A liturgikus reform híveinek egyik legrégebbi kívánsága a szentmise olvasmányainak új életre keltése. Mert évszázadunk eleje csak a latin olvasmányokat ismerte. Éppen ezért Haydn közismert énekes miséjében az evangéliumra is külön ének van, éppúgy mint a glóriára, mert az evangéliumot nem olvasták föl, hanem énekeltek alatta. Lercaro bíboros 1954-ben, a luganói liturgikus értekezleten mondta ki, hogy, ha X. Pius Krisztus Testének asztalát hozzáférhetővé tette a hívek számára, itt az ideje, hogy végre Isten Szavának az asztalát is megterítsék a szentmisében a nép számára. Ezzel csak felelevenítette azt a gondolatot, amely már Kempis Tamásnak „Krisztus követése” c. könyvében is szerepelt. Ott ugyanis az egyik fejezetnek ez a címe: „Arról, hogy Krisztus Teste és a Szentírás különösen szükséges a hívő lélek számára.”

Az ige liturgiája és az Eucharisztia

A szentmisének, mint az elipszisnek két gyújtópontja van. Az egyik Isten szava a Szentírásban, a másik az Eucharisztikus áldozat. Ezért az első részt az „Ige liturgiájá”-nak, a másodikat az Eucharisztia liturgiájának nevezzük. Mindkettőben jelen van Krisztus, persze különböző módon. Mert a Szentírás szavában is Krisztus szól hozzánk, mikor hivatalból felolvassák a tamplomban. Krisztus, aki a megbízást adta. Jelenléte az Igében előkészíti a Szentségben való magasabbrendű jelenlétét, amely az átváltozásban jön létre.

Közben a szentmise olvasmányai már jóval a zsinat előtt új életre keltek. Úgy segítettek magukon, hogy amíg a pap latinul mondta a leckét és evangéliumot, egy lektor felolvasta a szöveget népnyelven is. A zsinat ebben is helyreállította a természetes rendet: az olvasmányokat csak a nép nyelvén olvassák fel és ez is hozzátartozik a liturgiához.

Sok ismeretlen részlet

A vasárnapi evangélium felolvasását sohasem kellett a keresztény népnek nélkülöznie. Mindig is ez volt a szentbeszéd alapja és tárgya. Bár a perikópákba a négy evangélium legszebb részeit válogatták ki, mégis igen sok értékes anyag kihasználatlanul maradt. Ki ismeri pl. a Péter templomadójáról szóló részt, vagy a hasonlatot a játszadozó gyermekekről? Ezenkívül ugyanazok a szövegek ismétlődtek minden évben, úgyhogy a papnak, aki az evangéliumhoz akarta tartani magát, fáradságába került, hogy ne zökkenjen minden alkalommal ugyanabba a kérekvágásba. A vasárnapok szentleckéit ugyan Szent Pál leveleiből vették, de ezek nem egyszer olyan részletek voltak, amelyeket alaposabb magyarázat nélkül nem is lehetett megérteni. Ez bizony szűkös táplálék volt.

Terítsük meg gazdagabban az asztalt

Ezeket a nehézségeket tartotta a zsinat szem előtt, amikor nemcsak azt határozta meg, hogy az olvasmányokat a nép nyelvén mondják, hanem azt is megkívánta,

hogy „Isten Igéjének asztalánál mentől táplálóbb eledel készüljön a hívők számára”, ezért „a Biblia kincstárát bővebben kell kitárni, úgy, hogy meghatározott számú év leforgása alatt a Szentírásnak minden jelentős és fontos része fölolvasására kerüljön a nép számára.” (51.)

Ezért külön tanulmányi csoportot alakítottak az előkészítő munkára. Ez komolyan nekilátott a feladatnak. Tagjai csakhamar egyetértettek abban, hogy a legnagyobb ünnepek régi olvasmányait továbbra is meg kell tartani, egyébként azonban teljesen újra kell szerkeszteni az olvasmányok rendjét, ha azt akarják, hogy kerek egészet alkosson. A világ legjobb szakembereinek közreműködésével kiválogatták a Szentírásnak azokat a szakaszait, amelyek mindig aktuálisak és nem túlságosan nehezen érthetők. Mert a Szentírásban sok minden van, ami elsősorban az akkori, régmúlt idő és régmúlt helyzethez szól, és ugyan nagyon tanulságos lehet alaposabb tanulmányozás esetén, de a nép számára ma már nem sokat mond. Azután az anyagot el kellett osztani hosszabb időre az egyházi év szerint. Áttanulmányozták a keleti és nyugati liturgiák kipróbált megoldásait, elszakadt testvéreinkét is, hogy a lehető legjobbat állítsák össze ezek segítségével. A negyven püspökből álló liturgikus tanács végül az olvasmányok három évre való felosztása mellett döntött.

Teológus-javaslat s lelkipásztorok tanácsa

A tanulmányi csoport vásár- és ünnepnapokra három olvasmányt javasolt: egyet az Ószövetségből, egyet az Apostolok Leveleiből, vagy az Apostolok Cselekedeteiből és egyet az Evangéliumból. Evangéliumra az évközi vasárnapokon évente folyamatosan egy-egy „szinoptikusnak” (Máté, Márk, Lukács) a művét olvassák fel, a János-Evangéliumot bizonyos ünnepi időszakokra tartották fenn. Aztán minden vásár- és ünnepnapra kiválasztottak egy-egy ószövetségi részt, ami az adott evangéliumi szakaszhoz illik. A cél az, hogy Isten üdvözítő terve világosan látsszon: az Ószövetségben az előkészítés és a távolabbi meghirdetés, az Újban a beteljesülés. Az Ó- és Újszövetség egymás mellé állítása minden bizonnyal szép gondolat. A nagybőjt egyes napjain eddig is megvolt. Különféle liturgiák is nagymértékben alkalmazták. A gyakorló lelkipásztorok azonban kezdettől fogva tiltakoztak az ellen, hogy a hiveket három olvasmánnyal terheljék meg. Nem is annyira a szentmise meghosszabbodása miatt, – hiszen másutt úgyis eléggé lerövidítették, – mint inkább a szellemi túlterhelés miatt, ami úgysem hozna eredményt. Három olvasmány inkább csak egy-egy ritka ünnepélyes alkalomra képzelhető el. Mindenesetre sem a negyven püspök, sem maga a Szentatya nem akarta kötelezően előírni. A püspökkari konferenciák döntenek róla, hogy előírják-e saját területükön és milyen határok között a három olvasmányt. A legtöbb püspöki kar a lelkipásztorokra bízta, hány olvasmányt vegyenek.

A hétköznapi olvasmányai

A hétköznapiaknak külön olvasmányrendje van. Hogy ugyanannak az olvasmánynak fárasztó ismétlését elkerüljék (vasárnapi olvasmányok a rákövetkező héten, vagy a szentek közös miséinek olvasmányai), már 1965 óta, mióta az olvasmányokat népnyelven olvassák fel, jóváhagytak Rómában próbaidőre néhány „heti olvasmányrendet”. Németországból és Franciaországból származó tervezetek voltak ezek, vagy olyanok, amelyeket Róma maga alkotott (Olaszország részére). A mostani végleges hétköznapi olvasmányrendben a szentleckét kétévenként ismétlődő rendszer szerint osztották be, az evangéliumok évente térnek vissza. Ezenkívül kisebb szentek ünnepein, vagy különleges alkalmakkor az olvasmányokat szabadon is ki lehet választani. Ilyen esetekre is felsorolnak egy csomó olvasmányt.

Az olvasmányok közötti énekeket is újrendezték és többé-kevésbé egybehangolták az olvasmányokkal. Az evangélium előtt (nagybőjti időn kívül) Alleluját énekelnek a megfelelő zsoltárverssel. Az Ige liturgiájának befejező része, úgy mint eddig, a hitvallás és a hivek könyörgeése a pap záróimájával.

Türelem és bizalom

Eltelik egy idő, amíg az olvasmányok új rendje kifogástalan, felolvasásra alkalmas fordításban rendelkezésünkre áll, a könyveket célszerű kiadásban kinyomtatják és a papság és a nép meg is szokja. Végül azonban nyil-

vánvalóvá kell válnia, hogy istentiszteletünk sokat gazdagodott. A szentbeszéd sok új kiindulópontot nyer. Már maguk az olvasmányok is sok újat adnak. Hiszen ez Isten Szava, a maga eredeti formájában. A keresztény tanítást ugyan nem szigorú logikai rendben nyújtja, mint egy katekizmus, de minden olvasmány egy-egy termékeny mag, amit elvetnek, fénysugár lelkünk sötétjébe, indítás keresztény gondolkodásra és cselekvésre és ezzel a legjobb előkészület a Misztérium megünneplésére, amelyet Krisztus, az Úr velünk együtt akar bemutatni.

IV. A FELAJÁNLÁS

A felajánlás a szentmisének az a része, amelyet az eddigi reform legkevesbé érintett. Ez vonatkozik a cselekményre és az imádságokra egyaránt. Az imádságokon csupán annyit változtattak, hogy az eddigi csendes imát a régi nevén „felajánló imának” nevezték, és újra hangosan mondták, mint régen. Ez ugyanis épp úgy lezárja a szentmise e harmadik előkészítő részét, mint ahogy az előző két részt is a pap imája zárja le: a megnyitást a napi könyörgés, és az Ige liturgiáját a hívek könyörgésének záróimája.

A lényeges pont: „Emeljük fel szívünket!”

A felajánlásnak nincs önálló jelentősége. Kevesebb a súlya, mint az olvasmányoknak. Csupán előkészület. Hivatalos neve most: „az áldozati adományok előkészítése”. Minden az utána következő főcselekményre irányul, amely evvel a felhívással kezdődik: „Emeljük föl szívünket!” Adjunk hálát...!” Hálátelt szívvel állunk Isten elé azzal az adománnyal kezünkben, amellyel maga Krisztus adta és akarja most velünk együtt adni a legtökéletesebb dicsőítést Istennek. Krisztus, „akinek rendelése szerint ezeket a szent titkokat ünnepeljük”. (3. eucharisztikus imádság). De Ő úgy rendelte, hogy kenyér és bor legyen a Titok kiindulása. Ezeket tehát elő kell készíteni. Ezt egyszerűen, minden különösebb formáság nélkül is meg lehetne tenni. Mikor a reform ehhez a ponthoz ért, súlyos érvek merül-

tek fel, az eredeti egyszerűséghez való visszatérés mellett, nehogy a felajánlás elhomályosítsa azt, ami majd csak a szívek felemelésére való felszólítással kezdődik. Mások kitartottak amellett, hogy a zsinat csak olyan változtatásokat kívánt, amelyek „valóságos és biztos hasznót” jelentenek az egyháznak (23.pont). És úgy látszik, hogy ez az utóbbi felfogás volt az irányadó a negyven püspök döntést hozó ülésén – és az 1967-es római püspöki szinóduson is.

Mégis: fölajánlási menet

Kétségtelen, hogy már nagyon régen jelentkezett az egyházban az a törekvés, hogy ezt az előkészítő aktust formába öntsék, nem annyira az imádságokat, mint inkább magát a cselekményt. Még a keresztényüldözés idején vált szokássá, hogy a hívek kenyeret és bort hoztak magukkal. Ebből alakult ki a rákövetkező évszázadok folyamán a többé vagy kevésbé ünnepélyes, énekkel kísért felajánlási menet. Ez a régi módon ma már keresztülvihetetlen a mi nagy plébániáinkon. De a bevezető útmutatás az új „Ordo Missae”-ben melegen ajánlja a felajánlási menet leegyszerűsített formáját (49.p.): „A kenyeret és bort dícséretre méltó módon a hívek nyújtsák át, a pap vagy a diakónus az erre megfelelő helyen vegye át és helyezze az oltárra. Ugyanekkor egyéb adományt is át lehet nyújtani, amit az egyháznak vagy a szegényeknek szánnak. Talán szokássá válik, hogy mondjuk a vasárnapi nagymisén a tálkát az ostyákkal és a kannácskákat a

borral és a vízzel az egyházközség két képviselője vagy egyszerűen két ministráns viszi az oltárhoz és nyújtja át.

A szentmise az egyháznak is az áldozata

A Felajánlás tehát mégiscsak olyan rész, amelyben áldozatunk egyik lényeges része jut kifejezésre. A szentmise ugyanis nemcsak a közöttünk jelenlévővé váló, Krisztus áldozata, hanem Krisztusnak és Egyházának együttes áldozata. Az egyház mutatja be az adományokat, amelyet Krisztus a Főpap ad kezünkbe. Az egyház pedig itt és most elsősorban az épp egybegyűlt hívek közösségét jelenti a pappal az élén. Az igazi áldozat azonban mindig önátadás, életünk Istennek szentelése, bűnös egyéni akaratumk feladása és odaadása az isteni törvénynek és isteni akaratnak. A hívek, akik a szentmisén nemcsak éppen jelen vannak, hanem abban részt is akarnak venni, Isten elé viszik napi életüket. Ezt fejezi ki, ha a kenyérből és borból álló adományt ők maguk, vagy valaki az ő nevükben nyújtja át. Mert kenyér és bor azt jelképezi, ami az élethez kell, az életet magát jelenti. Sőt még többet. Hiszen nem nő a kenyér készen szántóföldjeinken vagy a bor szőlőhegyeinken; ezek emberi munka termékei. Tehát jelentik napi munkánkat, fáradozásunkat is.

A mai felajánló imádások

Éppen ezt fejezik most ki az új felajánlási imádások, amelyekről azt mondják, hogy a Szentanya határozatából kerültek a szentmisébe. A pap fölemeli a paténát a ke-

nyerádománnyal és ezt mondja: „Áldott vagy, Urunk, mindenség Istene, mert a Te bőkezűségedből kaptuk a kenyeret. Fölajánljuk Neked, mint a föld termését és az emberi munka gyümölcsét. Ebből lesz számunkra az élet kenyere.” Ugyanígy mondja a bor felajánlásakor: „Áldott vagy, Urunk, mindenség Istene, mert a Te bőkezűségedből kaptuk a bort. Fölajánljuk Néked, mint a szőlőtő termését és az emberi munka gyümölcsét. Ebből lesz számunkra a lélek itala.” Az áldás, amellyel mindkét imádság kezdődik abból az asztali imából való, amelyet valószínűleg már Krisztus idejében is használtak Palesztinában, tehát feltehető, hogy az Úr maga is így mondta. A második rész áldozatunk tulajdonképpeni értelmét fejezi ki. Ha közben nem énekelnek, akkor hangosan mondja a pap ezeket a szavakat és a nép mind a kétszer ráfeleli: „Áldott legyen az Isten mindörökké!”

A többi imádságból, amelyek eddig a felajánlást kísérték: csak egy lerövidített fohász maradt meg, amelyet a víznek borba elegyítésénél mondanak: „A bor és a víz titka által részesüljünk annak istenségében, aki kegyesen részese lett emberségünknek”. Ezenkívül az önfelajánlás imája Dániel Könyvéből (3,39): „Alázatos lélekkel...”; egy rövid zsoltársor a kézmosáshoz és végül az eddigi „O-rate fratres”. Ezt úgy tekinthetjük, mint egy nagyobb nyomatékkal hangsúlyozott „könyörögjünk” felszólítást a Felajánló Könyörgés előtt.

Titokteljes jelképek

Azok véleménye szerint, akik a szertartás tömörségére és áttekinthetőségére törekedtek mind a kézmosás, mind az „Orate fratres” elmaradhatott volna. De mégsem alaptalanul döntöttek a megtartásuk mellett. Ilyen szent cselekménynél nem lehet a végletekig vinni a józanság szempontját és nem az a legfontosabb, hogy minél rövidebb és tömörebb legyen. A kézmosásnak különben is megvan az értelme. Egyike azoknak a szimbólikus cselekményeknek, amelyeket minden időben és mindenütt megértenek. A kézmosás: megtisztulás. Nem a fizikai tisztaságról van itt szó. Tévednek a misének azok a magyarázói, akik szerint a kézmosás onnan ered, hogy a papnak a kenyér és bor átvétele után kezet kellett mosnia. Az antik kultúrát áthatalmította a kézmosás jelképes jelentősége. Még a pogányoknál is alapelv volt, hogy az ember mossa meg a kezét, mielőtt imára emeli az Istenséghez. Így a kézmosás ma is minden résztvevő számára a szent ünnepnek megfelelő lelki előkészület jelképe lehet.

Az isteni villám

A Felajánlás csak előkészület. Maga az áldozati cselekmény az Átváltoztatásban megy végbe. Ez az, isteni villám lecsapásának pillanata, amint valaki mondta. Itt olvad össze a mi adományunk az áldozattal, amelyet Jézus szakadatlanul bemutat. Itt veszi imádkozó kezünket a magáéba, ahogy azt az imádkozó anya teszi gyermeke kezével. Itt valósul meg a nagy Isten-dicséret.

V. AZ EUCHARISZTIKUS IMÁDSÁGOK

A liturgikus megújulás alapelveit maga a zsinat határozta meg: „A szertartások... alkalmazkodjanak a hívők befogadóképességéhez és általában ne szoruljanak sok magyarázatra.” (34.pont) Az új eucharisztikus imádságok szövege valóban nem szorul magyarázatra. Csak azazal a nyugodt méltósággal áll elő, amelyet előadni, amely megadja minden mondat és minden szó súlyát. Itt most nem is a kánonok szövegét akarjuk magyarázni, hanem az új kánonok bevezetésének célját és az előzetes terveket.

Milyen szándékkal vezették be tehát az új kánonokat? A zsinaton még nem beszéltek róla egyértelműen. Két ellentétes irány volt egymással szemben a liturgia és a szentmise reformjával kapcsolatban. Mindkettőnek a nyomai világosan kivehetők a liturgiáról szóló konstitúcióban. Az egyik elismerte ugyan a reform szükségességét, de azt a minimumra akarta korlátozni. Eszerint teret lehet engedni ugyan a népnyelvnek, de először csak bizonyos határok között (36.pont). A szentmise szertartásának megújításánál „a lényegét azért hűségesen meg kell őrizni.” (50.pont) Másrészt azonban olyan irányelveket állított fel a zsinat, amelyeket alapos reform nélkül lehetetlen volt megvalósítani. Általánosan kimondta ugyanis, hogy: „ezeknél az újításoknál úgy kell a szöveget és a szertartást rendezni, hogy... azt a keresztény nép, lehetőleg, könnyen megértse, és benne teljesen, tevékenyen és közösségre részveghessen.” (21.pont) A szentmise reformjá-

val kapcsolatban az előkészítő bizottság csak azt kívánta, hogy a hívek a szertartást és imákat könnyen megértsék. A zsinat azonban pontosabban fejezte ki ezt a követelményt, amikor előírta: a reform olyan legyen, hogy a hívek a szentmise misztériumát „a szertartások és imádságok által jól megértsék”. (48. pont).

Megújulás a kánonban is

Minden lelkipásztornak el kell ismernie, hogy ez a követelmény észszerű volt. De ha arról van szó, hogy az Eucharisztia misztériumát megértjük, nem torpanhat meg a reform épp a kánon előtt, ahol a misztérium jelenvalóvá válik. Így lett a reform első lépése a mindent összefoglaló záróima; a nagy Doxológia hangos imádkozása: „Óáltala...” (Első instrukció 1964. IX. 26.) A második lépésben (Második instrukció, 1967. V. 4.) már az egész kánonra nézve feladták a csendes imádkozást, és mivel a híveknek nem sok segítséget jelenthetett a latin kánon hangos imádkozása, a püspökkari konferenciák mindjárt megkapták a jogot, hogy a népnyelvet is engedélyezzék – ami nálunk igen hamar meg is történt. Hamarosan belátták azonban, amit az ezzel megbízott tanulmányi bizottság kezdettől fogva hangsúlyozott, hogy a római kánon egyszerű lefordításával még nem érik el a kívánt célt. A titok még mindig rejtett marad. Hogyan ismerjék föl a hívek a megváltás misztériumát, amely jelenvalóvá lesz közöttük egy olyan imádságon keresztül, amelynek első, átváltoztatás előtti részében az egyházért és a kö-

rülállókért imádkoznak és a szentek hosszú sorát sorolják fel? Vagy megfelelő reformot kell végrehajtani magában a kánonban, vagy pedig a hagyományos kánon mellett be kell vezetni a szentmise főimádságának más formáit is, amelyekben a központi gondolat egyszerűbben és érthetőbben fejeződik ki.

A Szentatya a második lehetőség mellett döntött.

Most tehát négyféle eucharisztikus imádságunk van. Az első az eddigi római kánon, amely nem szűnik meg, sőt új testvérformái még érthetőbbé és világosabbá teszik. Ehhez jön a három új forma: a II., III. és IV. kánon.

Újrafogalmazott lényeg

Milyen terv alapján jöttek tehát létre az új kánon-imádságok? Először is tisztázni kellett, hogy a kánon nem csak a Sanctus után kezdődik, hanem már evvel a felszólítással: „Adjunk hálát Urunknak, Istenünknek!” A II. és IV. eucharisztikus imádság valóban ezzel a felszólítással kezdődik. A III. kánon is, csak hogy itt az első részben érvényben maradnak az eddigi Prefációk, amelyekhez még sok új Prefáció is járul.

Azután világossá kellett tenni, hogy a szentmise főimádsága hálaadó imádság, amely csúcspontját a Sanctusban éri el, de folytatódik a Sanctus után is. A szavakkal való hálaadás aztán átmegy a szent adománnyal való hálaadásba, amelyet az Átváltoztatásban kapunk; és ennek alázatos bemutatásába. A szentmise minden bizonnyal kérdő és engesztelő áldozat is: hatékonyan hozzákapcsolhat-

juk minden kérésünket. De elsősorban mégis háláldozat. Hiszen ezért kezdődik evvel a felszólítással: „Adjunk hálát!” Ezért nevezték és nevezzük még ma is Eucharisziának, ami „hálaadást” jelent. Ugyanaz az áldozat ez, amelyet a mi Urunk mutatott be a keresztfán, de a kereszthalál Krisztus áldozata volt a világ megváltásáért, most pedig az Egyház mutatja be a megváltottak áldozatát. Ezért gyűlnek össze a megváltottak az apostoli idők óta elsősorban vasárnap, a feltámadásban beteljesedett megváltás napján, hogy hálaadással ünnepeljék meg ezt a szent titkot.

Ebből következik az új eucharisztikus imádságok menete. El kellett kerülni, hogy a hálaimádságot megszakítsák a Sanctus utáni könyörgések és a szentekről való megemlékezés. Rövidebb átmenetet kellett keresni az Átváltoztatáshoz. Ugyanakkor ki kellett fejezni könyörgésünket, (mint a régi Átváltozás előtti imában, de világosabban) felülről való erőért, a Szentlélek eljöveteleért; hiszen az Átváltoztatás nem emberi mű. Az egyházért és egyes kiemelt tagjaiért való könyörgést és a szentekről való megemlékezést nem akarták elhagyni, csak a kánon végére helyezték, összevonva a halottakról való megemlékezéssel. Az Átváltoztatást azáltal is kiemelték, hogy utána a nép hangos dicsőítéssel vallja meg hitét.

Ezek után azonban arra is rá kell mutatnunk, mi az, ami nem változott és nem is változhatott, mint pl. az Átváltoztatás szavai. Az eucharisztikus imádság mindegyik formájában megvan az Átváltoztatás után a megemléke-

zés és az áldozat felajánlása. Ami az Átváltoztatásban történt, azt most szavakba is foglaljuk. Az ilyen szavak olyannyira szükségesek, hogy a keresztény liturgia minden formájában megvannak a legrégibb idők óta Keleten és Nyugaton egyaránt. Mindig azt mondjuk: „felajánljuk”, tehát az új kánonok is világosan kimondják, hogy a hívek azok, akik élükön a pappal felajánlják Krisztus Testének és Vérének áldozatát. Mint saját áldozatukat mutatják be és kifejezik, hogy egyetértenek azzal, amit Krisztus tett: mint keresztények Krisztust akarják követni, és így a maguk részéről is valóra váltani az áldozatot, amelyet bemutatnak. Mert az áldozat, akármilyen szent is, csak akkor valóságos és igaz, ha azt akarjuk vele mondani, hogy egész életünk Istené.

Minden valóban megértett és lélekben átélt szentmise így két dolgot éleszt újra a hívek szívében: A hála lelkiületét, azért amit Krisztus Urunk értünk tett, és a készséget, hogy egész életünkkel Istent szolgáljuk. Nyilvánvaló, hogy ennek igen nagy a vallási jelentősége. A szentmise így valóban a hit és a keresztény élet iskolájává válik.

A második eucharisztikus imádság

Az első, ami szemünkbe ötlük, hogy ez az új kánon, a második eucharisztikus imádság feltűnően rövid. Ez tulajdonképpen az a miseszöveg kissé kibővíve, amit Hippolitus, római presbiter jegyzett le görögül, úgy 215 körül. Ez azután különböző változatokban széles körben el-

terjedt keleten és az abesszíniai keresztényeknél mindmáig fennmaradt. Az új kánon az eredeti szöveget őrizte meg. Csak a Sanctust iktatták közbe, amelyről nem igen mondhatunk le, ehhez kapcsolódik a Szentlélek hívása, amely minden további nélkül – érzésem szerint talán túlságosan is gyorsan – átvezet az Átváltoztatás szavaihoz. Ez a kánon különösen világosan és helytállóan sorolja fel mindazt amiért hálát adunk.

Kezdődik a teremtéssel, amely az isteni Jóság alapvető ajándéka. Azután a Megváltás két legjelentősebb állomásáról szól, ahogy az egyházi évben is ünnepeljük: A Karácsony titkáról: Krisztus Szűztől való születéséről és kissé bővebben és nagyobb hangsúllyal a Húsvét Misztériumáról: a Szenvedésről és Föltámadásról.

Sokatmondó a szenvedésről szóló szöveg: „a keresztfán kitárt karral elszenvedte a kínhalált”. Ebben benne van a szenvedés önkéntessége és kifejezi azt is, hogy az Úr az egész világot át akarta fogni és ezzel szent népet szerezni Istennek. Szembetűnő, hogy ez a kánon mennyire hasonlít a szentmisében szereplő hitvalláshoz, gondolatmenete szinte megegyezik avval. Ott is ugyanaz a sorrend: az Atya, mint Teremtő; a Fiú, aki Szűz Máriától született, szenvedett, feltámadt; és a Szentlélek, mint Beteljesülés. Ezért az ismétlődés elkerülése érdekében ezt a kánont nem használják, ha a hitvallás már szerepelt.

A harmadik eucharisztikus imádság

A harmadik eucharisztikus imádság lesz talán az a kánon, amit legszívesebben mondanak majd vasárnapi szentmiséinken. Mert ez egyesíti magában mindazt ami jó volt a római liturgiában és más régi és új liturgiák eucharisztikus imádságaiban. Az első rész a Sanctusig megtartja a római hagyományt: valamelyik Prefációt kell mondani. Erre a régiek közül elsősorban az ünnepi prefációk alkalmasak. Ezek ugyanis mindig a Megváltás titkáról szólnak, kiemelve abból az ünnepnek megfelelő részt. Egyéb napokon – ahogy azt már régen megállapították, – kissé szegény volt a római hagyomány. Az egyszerű vasárnapokon az eddig szokásos Prefáció inkább a Szentháromság titkának ünnepélyes megvallása volt, mint hálaima. Hétköznapokon pedig az „általános Prefáció”, eltekintve a Megváltó említésétől, egyáltalán nem foglalkozott háladásunk tárgyával.

Nem volt nehéz megoldást találni. A kánon-imádságok nyilvánosságra hozatalával egyidőben több új Prefációt is közzétettek, köztük kettőt az egyszerű vasárnapokra és két általános Prefációt. A végleges misekönyv még sokkal gazdagabbá teszi ezt a választékot. Így minden szentmisében változtatatosan és gazdagon teherünk eleget a felszólításnak: „Adjunk hálát Urunknak, Istenünknek!”

Ez a kánon különösen szerencsésen oldja meg az átmenetet a Sanctustól az Átváltoztatáshoz. Nem olyan hirtelen, mint a második kánon, és nem olyan hosszan, mint a negyedik, amely itt az egész üdvösségtörténetet elbe-

széli. A harmadik kánon a Sanctus után harmónikusan folytatja a hálaimát. Sanctus előtt a változó préfációkban már utalt nagy vonásokban az üdvtörténet egy-egy eseményére, egy-egy időszerű hittitokra. Most pedig a Megváltás gyümölcseről, az egyházzól szól. Az egyházban folytatódik ugyanis az Úr mennybemenetele után az üdvösség műve, egészen az Úr újraeljövele napjáig. Éspedig a legláthatóbban éppen abban folytatódik, hogy a szent nép egybegyűlik „napkelettől napnyugatig”. Maga Isten hívja össze népét, hogy mindig újabb résztvevők mutassák be Neki a Malachiás próféta által megjövendölt tiszta áldozatot. (Malach. 1, 11) Az egyház marad a kánon központi gondolata az Átváltozás után is. Miután, – csakúgy mint a többi kánon, – szavakkal is elmondja, hogy mi történt előzőleg az Átváltoztatásban, Megemlékezés és Áldozat, azt az egyház áldozatának nevezi. Így lesz az egyház mélyebb lényege láthatóvá: hiszen éppen az Eucharisztia tartja össze, általa tölti el a Szentlélek, úgy-hogy már egy Test és egy Lélek. Ezután érvényre jut az egyház felépítése is. Tekintetünket azokra vetjük, akik már célhoz értek. Nem említünk sok nevet, csak a Szűzanyát és adott esetben a nap szentjét. Ezután könyörgések következnek az egyház földön élő tagjaiért, pásztoraikért és „az egész megváltott népért, majd azokért, akik a tisztulás helyén várakoznak az örök birodalomra, az égi mennyegzőre, amelyre hivatalosak vagyunk mindnyájan.

A negyedik eucharisztikus imádság

A negyedik eucharisztikus imádság különbözik leginkább az eddigi római hagyománytól. Egy keleti eucharisztikus imádság, pontosabban a bizánci-szír liturgia felépítését követi. Evvel is az egyházak újra egyesülésének ügyét akarták szolgálni. A második kánonhoz hasonlóan, az egész szöveget egységesen átalakították, kezdve az „Adjunk hálát...” felszólítástól a záró doxológiáig. De ellentétben a második kánonnal nincs benne gyors átmenet a Sanctustól az Átváltozáshoz, ellenkezőleg a hála-imádság itt bontakozik ki a maga teljességében. A Sanctus előtti ima inkább a mindenható Isten ünnepélyes dicsőítése, aki elérhetetlen fényben tündöklök, mégis Ő teremtetett mindent, a földi dolgokat és az ég angyalait, a kikkel együtt kell dicsőítő éneket zengenünk. A Sanctus után az üdvtörténet kifejtése következik: az emberi nem bukása és fölemelése, amely már az Ószövetségben kezdődött és Krisztusban teljesült be. A mi Urunk útját is részletesebben tárgyalja, néhány vonással megrajzolja nyilvános működését is és a megváltás történetét folytatja egész a Szentlélek eljöveteléig, mielőtt az Átváltoztatás szavait elmondaná.

Az első eucharisztikus imádság

Az új kánonimádságoknak talán az a haszna is meglesz, hogy jobban megértjük a mi régi római kánonunkat, amely megmaradt első kánonként. Amikor az új eucharisztikus imádságok egyikét használjuk és az abban ki-

hangsúlyozott gondolatmenet előtérbe lép, akkor észre kell vennünk, hogy ugyanez a gondolatmenet képezi a mi régi kánonunk alapját is, és annak lényeges elemeiből egy sem hiányzik belőle, különösen most, hogy az új prefációkkal is gazdagodott. A különbség csak annyi, hogy a Sanctus és az Átváltoztatás között néhány gondolatot valamivel jobban kifejt. És nem is olyan nagy baj, ha néha már a szent áldozat bemutatása előtt előterjesztjük nagy kéréseinket az egyházért, testvéreinkért, barátainkért, és már itt egy pillantást vetünk az égre. (A kétszer tizenkét és kétszer hét szent nevének hosszú sorából ezután már csak az elsőket kell mondani, a többi csak zárójelben szerepel.)

Ennek a kánonnak sajátos értéket, patinát kölcsönöz az, hogy másfél évezred óta használják, és hogy elődeink valószínűleg megtérésük óta ebben a formában mutatták be a szent áldozatot, és ezzel emelték fel szívüket Istenhez.

VI. AZ ÁLDOZÁS KÖRE

A szentmise áldozási részében a főbb változtatásokat már korábban bevezették: A pap és a nép együtt mondja vagy éneklí a „Miatyánk”-ot, az „Uram nem vagyok méltó...”-t is együtt mondják; a záróima és az áldás után az „elbocsájtás”-sal valóban vége a szentmisének. Már csak néhány kisebb, bár nem jelentéktelen kiigazítás volt hátra.

A szentek közbenjárása értékes

Itt van először is az utómondat a Miatyánk utáni könyörgés: „Szabadíts meg, kérünk...”. Az, hogy az Úr imáját minden liturgia kiemeli avval, hogy bevezető rész és könyörgés közé foglalja. Mióta azonban ezt a könyörgést hangosan mondják, észrevehetőbb lett, hogy a hagyományos, de egyáltalán nem ősi szövegben kissé sok a szó. Ezért leegyszerűsítették. A szentek nevei elmaradtak. Igaz, hogy a szentek közbenjárása értékes számunkra, és kérjük azt az új kánon-imádságokban is, de túl sok név említése a hangos imádkozásnál csak elterelné a figyelmet.

A Miatyánk utáni könyörgés viszont gazdagabb lett egy az őskeresztények számára különösen drága gondolattal, és ez a vágyódó várakozás az Úr újraeljövetelére. Ez a gondolat egyébként kifejezésre jut most az Átváltoztatás szavai utáni hitvallásban is, megpedig mind a négy kánonban. Hiszen Szent Pál is azt mondja az Eucharisztia

megünnepléséről, hogy evvel hirdetjük az Úr halálát, „míg el nem jön”. (1 Kor. 11,26) Így tehát a bűntől és bajtól való megszabadítás kéréséhez hozzá kapcsoljuk Szent Pál Tituszhoz írt leveléből (2,13): „míg reménykedve várjuk az örök boldogságot, és Megváltónknak, Jézus Krisztusnak dicsőséges eljöttét”; végül azzal a dicsőítéssel zárjuk az imát, amellyel egy régi, általános-keresztény hagyomány alapján az egyesült keleti szertartású katolikusok (nálunk a görögkatolikusok) és protestáns testvéreink is befejezik a Miatyánkot: „Mert Tiéd az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökkön örökké”. Ezt a dicsőítést pedig mindnyájan közösen mondjuk.

A békeköszöntés

Tudjuk, hogy az első századok istentiszteletében nagy fontosságot tulajdonítottak a békecsóknak. Hiszen „communio” (áldozás) közösséget jelent, és pedig nemcsak Krisztussal, hanem egymással is: egy test, egy kenyér vagyunk, mert mindnyájan az egy Kenyérben részesülünk. A római liturgia ebből a „Pax Domini”-t őrizte meg: „Az Úr békéje legyen veletek mindenkor.” Ez a mondat egyúttal felszólítás is a hívekhez, hogy békecsókot váltsanak. Az idők folyamán a különböző liturgiákban a békeköszöntésnek különböző formái alakultak ki: pl. kölcsönös meghajlás egymás felé, vagy lefelé fordított kézfejjel, újhaggyel érintették a másik felfelé nyújtott ujjait, vagy ahogy azt 1960-ban a müncheni Eucharisztikus Kongresszus nagy ünnepi szentmiséjén tették: cserkészmozdorra, kézfo-

gással, (vagy az asszisztenciás nagymiséinkből ismert öleléssel). Valamilyen kifejező mozdulatot az új rítus is ajánl. Erre hívja fel a híveket az: „Engesztelődjete ki szívből egymással” felszólítás. De semmiféle külső jel nincs előírva. A püspökkari konferenciák népük szokásainak megfelelően hozhatnak közelebbi rendelkezést.

Békeimádság hangosan

Ezzel szemben kiemelték most a békeimát, amellyel a pap középkori szokás szerint a békecsókot megnyitotta: „Urunk, Jézus Krisztus, Te azt mondtad apostolaidnak: Békességet hagyok rátok, az én békémet...”. Ugyanis a békeszertartás időközben eltolódott; az „Agnus Dei” utánra, ahogy azt mi is ismerjük a nagymiséből és a fenti imádság vezette be. Ezt az imát most hangosan mondja a pap, éspedig a békeköszöntés, a „Pax Domini” előtt. Ez az Egyház és a világ békéjéért való ima, tehát a békét kiterjeszti túl azoknak a körén, akik most a tisztaság és béke szentségében részesülnek.

Ezután a szent ostya megtörése következik, amelyet az „Agnus Dei” ének kísér. A sorrend tehát most: békeima, Pax Domini (adott esetben a békeszertartással), és kenyértörés az Agnus Dei-vel.

Csak egyszer: „Uram, nem vagyok méltó”

Magában az áldozás szertartásában az új Ordo Missae szerint csak egyetlen jelentős újítást kell megjegyeznünk: (kisebb változásoktól eltekintve, a csendesen mondott

imákban). Amikor a pap az „Uram nem vagyok méltó...” előtt, amelyet egyébként ezentúl csak egyszer kell mondani, felmutatja az Oltáriszentséget a következő szavakkal: „Ime az Isten Báránya, íme, aki elveszi a világ bűneit”, hozzáfűzi: „Boldogok, akiket meghív lakomájára Jézus, az isteni Bárány.” Ez a mondat Szent János Jelenéseinek Könyvében (19,9), a Bárány menyegzőjének leírásánál szerepel, Bárány, Isten Báránya, ez Krisztus neve és jelképe. A Megváltóé, aki keresztyűment a halálon; menyasszonya az Egyház, amely földi idejének küzdelmei után Vele együtt győzedelmeskedik. Az Eucharisztia ennek az égi menyegzős lakomának elővételezése, földi képe, sőt megkezdése. A „boldogok” tehát azokra vonatkozik, akik most készülnek az Úr Testét magukhoz venni. A kép a menyegzői lakomáról, amelyre hivatalosak vagyunk az evanéliumi alapfogalmak egyike; az Úr Jézus több példabeszédében is említi. És az Oltáriszentség – amelyet az Úr az Utolsó Vacsorán ajándékozott nekünk – minden bizonnyal a legalkalmasabb arra, hogy eszünkbe juttassa a menyegzős termet.

Biztosítsunk a csend számára is alkalmat

Mivel már az eddigi reformok során is az volt az ember érzése, hogy a szentmise az áldozás után túlságosan hirtelen ér véget, azt tanácsolja az utasítás, hogy a hivatás áldozását dicsőítő- és hálaének, vagy rövid csend kövesse. Ahol ezt a csendet megvalósítják, (elsősorban persze ott, ahol a hosszú áldoztatás nem hagyott már amúgyis

bőséges időt) ott ennek legszebb tartalma a keresztény szent öröme, aki az áldozáskor abban részesedett, amire Isten jósága mindnyájunkat meghívott. A csendet az áldozás utáni könyörgés zárja le, és pedig külön üdvözlés nélkül, hiszen ezzel nem kezdődik semmi új.

A szentmise befejező szertartása: a pap áldást ad és elbocsájtja a híveket. Az új Ordo Missae megjegyzi, hogy itt, az Áldás előtt van a hirdetések és egyházközségi közlemények legalkalmasabb időpontja. Ne szakítsák meg ezekkel az Evanélium és a prédikáció között Isten Szavát. Sokkal jobban illenek ezek az összejövettel végére mielőtt a közösség szétoszlik, mint ahogy az egyéb összejöveteleken is szokás.

Áldás és „ima a nép fölött”

Az Áldás különleges alkalmakkor ünnepélyes formát is ölthet. Ehhez a különböző liturgiák hagyományaiból nagy választék áll rendelkezésünkre. Talán kevesen tudják, hogy az „ima a nép fölött”, amely eddig a nagyböjt hét-köznapijain az áldozás utáni imát követte, csak az áldásnak, egy más, régebbi formája, a pap könyörgése Isten oltalmáért és áldásáért a nép számára. Másik módja az áldásnak, mely régi hagyomány alapján ma is szokásban van ünnepnapokon egyes francia katedrálisokban. A püspök adja az áldást, részletekben mondja vagy inkább énekli, és a nép minden részletre „Amen”-nal felel. Ehhez a Mózes negyedik Könyvében szereplő úgynevezett ároni áldás szolgált mintául (6,22-26): „Az Úr áldjon és

ővjon meg téged; az Úr sugározza rád tekintetének világoosságát; és legyen kegyes hozzád; az Úr fordítsa rád tekintetét és ajándékozzon neked békét!” Erre azonban nincs előírás.

Még egy csekélység változott, ami azonban a legtöbb hívőnek alig fog feltűnni. A pap ezután nem az Áldás előtt csókolja meg az oltárt, mintha az oltárról venné az áldást, hanem csak az elbocsájtás szavai után, utóljára, mielőtt elhagyná az oltárt. Mert az igazi értelme ennek az oltárcsóknak mindig is a búcsú volt attól a helytől, ahol olyan szent esemény sajlott le, ugyanúgy mint ahogy a szentmise elején is a csók az oltár üdvözlése.

Ha a szentmise új szertartásának kész épületét áttekintjük, egyesek talán úgy lesznek, mint a zsidók a babyloni fogságból való hazatérés után, mikor újra felépítették a templomot Jeruzsálemben. Az idősebbek, akik még ismerték Salamon templomát, sírva fakadtak. Mert ez a templom nem volt összehasonlítható Salamon templomának pompájával.

Szentmise régen és ma. Mi időszerű?

Egy ünnepélyes nagymise az utolsó századok zenei remekműveinek egyikével, jól iskolázott templomi kórusok próba utáni előadásban, – ezzel nem vetekedhet szépségben a második Vatikáni Zsinat miséje. Más szempontból azonban fölülmúlja a latin nagymiséét – eltekintve attól, hogy a régi építményt nem rombolták le; az továbbra is megmarad, mint a latin szentmise általában, éspe-

dig elsősorban ünnepi alkalmakra. De a latin nagymise pompája ünnepi ruha volt, amely a titkot inkább eltakarta, mint feltárta. Külső építmény volt. A megújított szentmisében a szentélybe lépünk: a kereszténység, az Egyház legbensőbb szentélyébe. A Misztériummal való érintkezésben meg kell erősödnie hitünknek, lángra kell gyulladnia szeretetünknek. A szépség ezután másodrangú dolog. Annak is ki kell alakulnia az évek folyamán, de belülről kell sarjadnia. A szentmise énekeinek is el kell nyerniök lassanként a hozzájuk illő formát, hiszen ezek téren is nagy lett a szabadság. Istenáldotta költők fogjanak munkához. Akkor majd a zeneművészet mesterei is meg fogják alkotni nagy műveiket, amelyek talán a néphez sokkal közelebb állóak lesznek mint az elmúlt kor klasszikus művei.

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

- Aubry André: Le temps de la liturgie est-il passé?
Ist die Zeit der Liturgie vorbei? (Grünwald) 1969, 115.
- Berger Rupert: Kleines Liturgisches Wörterbuch (Herder-Bücherei 339/41) 1969, 495.
- Danels G. – Maertens Th.: La prière eucharistique.
Formes anciennes et conception nouvelle du canon de la messe (Centurion, „Vivante liturgie“) 1969, 96.
- Desjardins R.: Le sens de la révolution liturgique (Ed. Privat, „L'humain et la foi 2“) 1969, 164.
- Feret H.M.: Eucharistie, Pâque de l'univers (Cerf, Foi Vivante 19) 128.
- Fischer Balthasar: Volk Gottes um den Altar. Die Stimme d. Gläubigen der Euch. Feier (Paulinus, Trier) 1969³ 100.
Le Peuple de Dieu autour de l'autel (Cerf, „L'esprit liturgique 20) 86.
- Galot J.: Eucharistie vivante (Desclée de Brouwer) 1963.
- Guillaumin – Aubry – Rouillard – Vinel:
Des chrétiens découvrent les nouvelles prières eucharistiques (Centurion) 1968, 93.
- Hamman A.: Vie liturgique et vie sociale (Desclée) 1968.
– : Liturgie et apostolat (Cerf, „L'esprit liturgique 24) 144.
- Hesse E. – Erharder H. (Hrsg.): Liturgie der Gemeinde (Seelsorgetagung 1965) (Herder) 1966, 184.

Jungmann J.A.: Messe im Gottesvolk. Ein nachkonziliarer Durchblick d. Missarum Sollemnia (Herder) 1970, 128.

Kleinheyer Br.: Erneuerung des Hochgebetes (Pustet) 1969, 130.

– : Liturgie nach dem Konzil. Erneuerung des Gottesdienstes (Butzon u. Bercker, Entscheidung 55.) 1967, 32.

– : La Messe aujourd'hui (Centurion) 1969, 208.

Liturgies et communautés humaines. Vers une vie liturgique diversifiée. Présent. Th. Maertens. (Centurion, „Vivante liturgie” 84) 1969, 136.

Maertens Thierry: Faut-il encore une liturgie? Liturgie, religion et foi (Centurion, „Vivante liturgie”) 1970, 176

Meyer H.B.: Lebendige Liturgie. Gedanken zur gottesdienstlichen Situation nach dem Beginn der Liturgiereform (Tyrolia) 1966, 100.

– Hrsg.: Liturgie und Gesellschaft (Tyrolia) 1970, 132.

Nouveaux (Les) rites de la messe. Le calendrier; les traductions liturgiques- Publ. du Centre National de Pastoral Liturgique (Centurion, „Références”) 1970, 216

Roguet A.M.: Table ouverte. La Messe d'aujourd'hui („Remise en cause”, Desclée) 1969, 233.

„E kis könyv a hívők, sőt kíváncsi nem-hívők számára is azt akarja megmagyarázni, mit jelent a mise ma. Ezért felmentve érezzük magunkat minden visszatekintéstől.” Ezzel jellemzi a szerző maga – aki két évtizede értékes könyvet írt a szentmiséről – újabb, nagy olvasóközönség számára írt kitűnő könyvét.

TÁJÉKOZTATÓ

- Schnitzler Theodor: Der Römische Messkanon in Betrachtung. Verkündigung und Gebet (Herder) 1968, 96.
– : Die drei neuen Eucharistischen Hochgebete in Betrachtung, Verkündigung und Gebet (Herder) 1969³, 152.
– : Der neue Ordo Missae u. d. neuen Richtlinien für d. Gottesdienst in Verkündigung u. Betrachtung (Herder) 1970, ca. 250.

Seigneur (Le) est avec nous. 14 célébrations pour enfants de 7 a 10 ans. Présentées p. F. Destang et M. Fourmond (Ed. du Sénévé) 1970, 168.

Soubigou L.: Les Préfaces de la liturgie, étudiées, prêchées, méditées. I. Les 24 Préfaces habituelles. 1967. II. Les 8 nouvelle Préfaces, les 4 Anaphores, le Pater. (Lethielleux) 1969, 288.

Tillard J.-M.: Eucharistie Pâque de l'Église (Cerf, Unam Sanctam 44) 272.

Vergote – Descamps – Houssiaux: Eucharistie. Symbole et réalité (Duculot) 1970.

Volk H.: Theologische Grundlagen der Liturgie (Grünwald) 1965², 123.

Les fondaments théologiques de la liturgie (Desclée) 1966

Delvigne J.: Rendons grâce dans le Seigneur. Missel pour les enfants conforme à la nouvelle liturgie (Duculot) 1970, 64.

A szentmisét ismertető prédikációhoz, tanításhoz felhívjuk a figyelmet a szabadkai Misefüzet bevezetéseire és vörös nyomással szedett magyarázataira:

A mise rendje. Jóváhagyott állandó szöveg. 1969, 69.

LELKIPÁSZTORI LEVELEK

1

IGY IS VIZSGÁLD MEG A LELKIISMERETEDET

A párizsi St. Severin-templom papi munkaközössége összeállította lelkiismeretvizsgálat azok számára készült, akik nem csak névleges keresztények akarnak lenni, hanem komolyan törekednek a krisztusi eszmény felé. Itt nem az egyes hibák, bűnök kutatásáról van szó, hanem a követendő krisztusi eszményre figyelünk, az odairányító szeretetparancsra gondolva elsősorban alapvető beállítottságunkat, lényeges magatartásunkat vizsgáljuk. –

Bécs, 1964, 19 l.

2

B. HÄRING

HÁZASSÁG, VALLÁS, GYERMEKÁLDÁS

Mi köze van házaseletednek a valláshoz?

E kis füzet elvi jelentősége miatt messze túlhaladja szerény külső keretét. Häring professzor – mint egy ízben maga elbeszélte – az itt felvetett gyakorlati kérdés kapcsán két elvi jelentőségű tanítást nyújt. Az első a hitvesi szerelem, a házaselet és a vallás egységéről szól; a második pedig a keresztény erkölcs lényegére világít rá: nem parancsokról és tilalmakról van szó, hanem a krisztusi eszmény követéséről. Akkor pedig az utólagos elbírálásnál döntően esik a latba, vajon az eszmény elvi tagadásáról vagy pedig csak emberi gyöngeségről volt szó.

Bécs, 1964, 19 l.

A CSALÁD a lelkipásztori munka jelentős területe. A fiatal édesanyák könyve második kiadásban jelent meg:

Hilda Laible

AZ ELSŐ ÉVEK

„Hilda Laible könyve értékes szempontokat és tanácsokat nyújt a lelkipásztorkodó papságnak, s a szülőknek is, akik a II. Vatikáni Zsinat tanítása értelmében gyermekeik elsőszámú lelkipásztorai” – írja ajánlásában Dr. László István püspök. Egy bölcs pedagógus ad tanácsokat, gyakorlati indításokat, hogyan lehet őszinte, reális tanítással, megfelelő légkörben és stílussal bevezetni a kisgyermeket a vallás világába. – Bécs, 1970², 136.1.

Régebbi kiadványainkból kapható még:

Claire Souvenance

LÉGY BOLDOG FELESÉG

A házasság keresztény szemléletéről és a családtervezésről a Humanae Vitae szellemében.

Előkészületben jegyesek és fiatal házasok könyve:

JEGYESEKKEL BESZÉLGETÜNK (Gyűjtemény)

A francia Házassági Előkészítő Központ vezérfonala, hat esti megbeszélésre, jegyesekkel. Ehhez gondolatébresztő olvasmányanyagot hoz könyvünk 7 részben. Többek közt: Az egyház hivatalos tanítása (Zsinati anyag, „Humanae Vitae” részletek, VI. Pál pápa 1970. május 4-i beszéde.) M.Quoist a jegyességről, házasságról. Az új család. Test és szexualitás keresztény szemlélete. Isten és a hitvesi szeretet. Az esküvő liturgiája. – Megjelenik 1971 tavaszán.

A KERESZTÉNYSÉG LÉNYEGÉRE világító írás:

Jean-Claude Barreau

AZ ÖRÖMHÍR (Jézus Krisztus üzenete)

Egyszerű nyelven, lehetőleg magának az Evangéliumnak szavával igyekszik jellemezni a szerző hitünk középponti misztériumait. Nem rendszert nyújt, – mégis aki korszerű „felnőtt” katekizmusra áhítozik, ebben a könyvben megismerheti Jézus Krisztus boldogító örömhírét.

Megjelenik előreláthatólag 1971 tavaszán.

ÚJ KIADVÁNYAINKAT folyamatosan megküldjük mindazoknak a Főtisztelendő Uraknak, akik ezt eleve igényelték. Ezután kerül a sor az újabb rendelkezések elintézésére. Előjegyzéseket is elfogadunk a készülő könyvekre.

Saját kiadványainkon kívül megrendelhetők nálunk az AHOGY LEHET kiadványok is, s az Emberek között c. mű.

Szíves elnézést, Olvasóink megértését kérjük, ha sem levelezésre, sem idegen kiadók kiadványainak beszerzésére nem vállalkozhatunk elegendő munkaerő hiányában, tekintettel arra is, hogy könyveinket részben háziüzemben állítjuk elő. Sajnos ez az oka annak is, ha közvetlenül az új könyvek megjelenése előtt átmenetileg a könyvküldést kénytelenek vagyunk szüneteltetni.

Áldásos Újesztendőt kíván 1970 Karácsonyán az

OPUS MYSTICI CORPORIS KÖNYVKIADÓ

Rendelési cím: Verlag OMC / A-1042 Wien / Postfach 17

